

ความเป็นมาของโรงงานยาสูบ

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีโรงงานยาสูบของเอกชนดำเนินการผลิต บุหรี่หรือบุหรี่หลายแห่งจนกระทั่ง พ.ศ. 2482 รัฐบาลไทยซึ่งมีจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีมีนโยบายที่จะให้รัฐดำเนินการอุตสาหกรรมยาสูบเองทั้งหมด จึงได้ซื้อโรงงานยาสูบไทยของห้างหุ้นส่วนบูรพา ยาสูบ จำกัด ที่สะพานเหลือง ถนน พระราม 4 มาดำเนินการภายใต้การควบคุมของกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ตั้งแต่วันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2482

กิจการยาสูบได้เริ่มขยายตัวใน พ.ศ. 2484 เมื่อรัฐบาลได้รับซื้อโรงงาน ผลิตบุหรี่ของบริษัทกวางฮก บริษัทฮอฟฟันและรับซื้อโรงงานผลิตบุหรี่ที่ตำบลบ้านใหม่ ถนนเจริญกรุง พร้อมกับกิจการเพาะปลูกใบยาของบริษัทยาสูบอังกฤษ-อเมริกัน โทแมคโค (ไทย) จำกัด หรือเรียกโดยย่อว่า บริษัท บี.เอ.ที. การรับซื้อภายหลัง นี้มีเงื่อนไขว่า เจ้าหน้าที่ บี.เอ.ที. ประมาณ 10 คนจะให้ความร่วมมือดำเนินงาน ในฐานะหัวหน้างานส่วนต่าง ๆ ต่อไปจนกว่าจะสิ้นปีภายใต้การควบคุมของกรม สรรพสามิต โรงงานยาสูบที่รัฐบาลรวมซื้อมาดำเนินการนี้เรียกว่า "โรงงานยาสูบ กรมสรรพสามิต"

โรงงานยาสูบ กรมสรรพสามิต ดำเนินกิจการตามระบบงานของบริษัท บี.เอ.ที. เรื่อยมา โดยแบ่งหน่วยงานออกเป็น 4 ฝ่ายคือ ฝ่ายโรงงาน ฝ่ายขาย ฝ่ายบัญชีและฝ่ายไร่ การดำเนินงานในระยะนั้นต้องประสบกับปัญหาที่ยากนานา ประการ เช่น ประชาชนไม่นิยมเมื่อทราบว่า การประกอบอุตสาหกรรมยาสูบได้ เปลี่ยนมือจากบริษัท บี.เอ.ที. มาเป็นของกรมสรรพสามิต การขาดแคลนวัสดุ

อุปสรรคในการผลิตเมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาและการกักตุนบุหรี่ที่เกิดขึ้น
ตามมา เป็นต้น เมื่อทหารญี่ปุ่นเข้ายึดโรงงานผลิตบุหรี่ที่บ้านใหม่และสำนักงานใหญ่
ของกองการยาสูบโดยความเข้าใจผิดในปลาย พ.ศ. 2484 เจ้าหน้าที่ บี.เอ.ที.
ซึ่งบริหารงานอยู่ในโรงงานยาสูบตามเงื่อนไขบางคนได้หลบหนีออกไปนอกประเทศ
และบางคนถูกทหารญี่ปุ่นควบคุมตัวไว้เป็นเหตุให้กิจการยาสูบในระยะนั้นต้องหยุด
ดำเนินการ จนกระทั่งได้มีการเจรจาให้ทหารญี่ปุ่นถอนตัวไปจากโรงงานแล้ว กอง
การยาสูบ กรมสรรพสามิต จึงได้จัดเจ้าหน้าที่ไทยเข้าดำเนินการแทนเจ้าหน้าที่
บี.เอ.ที.

โรงงานยาสูบซึ่งมีเจ้าหน้าที่ไทยเข้าบริหารกิจการยาสูบระหว่าง
สงคราม (พ.ศ. 2485-2488) ต้องเปลี่ยนแปลงศักดิ์ครั้งหนึ่งตามประกาศกฤษฎีกา
จัดวางระเบียบราชการกระทรวงอุตสาหกรรมเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2485
ให้โอนโรงงานยาสูบ กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ไปสังกัดกรมโรงงาน
อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม แต่ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486
โรงงานยาสูบได้กลับมาสังกัดกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลังตามเดิม

ใน พ.ศ. 2486 รัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2486
ให้การประกอบอุตสาหกรรมชิกาแรกเป็นอุตสาหกรรมผูกขาดของรัฐ ในขณะที่
โรงงานยาสูบประสบปัญหาขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งใบยา
เนื่องจากการขนส่งใบยาเต็มไปด้วยความยากลำบากเพราะภัยทางอากาศและ
โจรภัย การขาดแคลนใบยาจึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้โรงงานยาสูบไม่สามารถ
ผลิตบุหรี่ออกจำหน่ายให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด

ใน พ.ศ. 2487 ได้มีการคัดแปลงโกดังเฮาะฮวง ถนนวิฑูย์ให้เป็น
โรงงานผลิตบุหรี่อีกแห่งหนึ่ง แต่ในที่สุดก็ถูกเพลิงไหม้ใน พ.ศ. 2489

ใน พ.ศ. 2488 โรงงานยาสูบประสบปัญหาขาดแคลนใบยาและกระดาษ
มวนบุหรี่อย่างหนัก ถึงกับต้องปิดโรงงานที่สะพานเหลืองและที่ถนนวิฑูย คงเปิดทำการ
ผลิตที่โรงงานบ้านใหม่เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

ใน พ.ศ. 2489 เมื่อสิ้นสงครามแล้ว โรงงานยาสูบ กรมสรรพสามิต
จึงได้ติดต่อกับบริษัท บี.เอ.ที. ขอดำเนินการตามสัญญาและเงื่อนไขการซื้อขาย
กิจการเมื่อ พ.ศ. 2484 ต่อไปและตกลงกันเมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2489
บริษัท บี.เอ.ที. ยินยอมให้โรงงานยาสูบขอยืมเจ้าหน้าที่ของบริษัทมาร่วมงาน
โดยโรงงานยาสูบต้องจ่ายเงินเดือนให้เจ้าหน้าที่ บี.เอ.ที. และจ่ายค่าพาหนะ
ให้แก่บริษัทเดือนละ 2,000 ปอนด์กับค่าธรรมเนียม 3 เพนนีต่อใบยาทุกกิโลกรัม
อีกด้วย คณะเจ้าหน้าที่ บี.เอ.ที. เริ่มปฏิบัติงานในเดือนเมษายน พ.ศ. 2489
ได้มีการสำรวจงานปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงรูปงานหลายอย่าง กิจการยาสูบจึง
เข้าสู่สภาพเรียบร้อยเป็นปกติ

ใน พ.ศ. 2490 กิจการยาสูบเจริญรุดหน้าเป็นลำดับ การผลิตบุหรี่จาก
โรงงานบ้านใหม่เพียงแห่งเดียว แต่มีปริมาณการผลิตสูงกว่าการผลิตใน พ.ศ. 2489
ถึง 3 เท่า ดังนั้นใน พ.ศ. 2491 จึงเปิดโรงงานที่สะพานเหลืองอีกแห่งหนึ่ง
ปริมาณการผลิตบุหรี่ทั้งสองโรงงานเพิ่มมากกว่า พ.ศ. 2489 ถึง 5 เท่า ทั้งนี้
เพราะมีวัสดุอุปกรณ์การผลิตครบครัน ประกอบกับพนักงานมีความชำนาญงานมากขึ้น
ด้วย

วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2492 ผู้แทนของบริษัท บี.เอ.ที. ได้ยื่นคำร้อง
ขอให้โรงงานยาสูบพิจารณาเพิ่มเงินเดือนให้แก่เจ้าหน้าที่ของบริษัทที่ปฏิบัติงานกับ
โรงงานยาสูบและขออนุญาตส่งเจ้าหน้าที่ของบริษัทจากต่างประเทศเข้ามาฝึกงาน
เป็นครั้งคราวอีกด้วย โรงงานยาสูบยินดีสนองความประสงค์ของบริษัท บี.เอ.ที.
แต่โรงงานยาสูบขอร้องให้บริษัท บี.เอ.ที. เลิกเก็บค่าธรรมเนียมในอัตรา 3
เพนนีต่อใบยาที่ใช้ผลิตบุหรี่ทุกกิโลกรัมเสีย ผลการเจรจาไม่เป็นที่ตกลงกันได้
บริษัท บี.เอ.ที. จึงถอนเจ้าหน้าที่ของบริษัทกลับไปหมดเมื่อวันที่ 31 มีนาคม

พ.ศ. 2492 โรงงานยาสูบ กรมสรรพสามิต จึงเริ่มบริหารงานและดำเนินงาน โดยเจ้าหน้าที่ไทยทั้งหมดอีกวาระหนึ่ง

ใน พ.ศ. 2493 ศูนย์อำนวยการโรงงานยาสูบ ได้ย้ายจากบริเวณ โรงงานสะพานเหลืองไปอยู่ที่ถนนราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรวมส่วนต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตให้อยู่ที่เดียวกัน และให้โรงงานสะพานเหลืองขยาย บริเวณเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตโรงงานยาสูบ ได้ซื้อที่ดินที่ตำบลคลองเตยเนื้อที่ ประมาณ 641 ไร่ จากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ต้องจ่ายเงินค่ารั้อ ถอนและเงินชดเชยจำนวน 3 ล้านบาทให้กับผู้เช่าที่ดินอยู่เดิมซึ่งส่วนใหญ่ทำอาชีพ เลี้ยงสัตว์และทำสวนผักประมาณ 750 หลังคาเรือน เมื่อที่ดินบริเวณใดว่างลงก็ ดำเนินการปลูกสร้างอาคารต่าง ๆ ตามกำลังทุนและลำดับความจำเป็น

ใน พ.ศ. 2496 ได้ย้ายศูนย์อำนวยการโรงงานยาสูบจากถนนราชดำริ เข้ามาอยู่ในอาคารหลังใหม่ซึ่งสร้างเพื่อใช้เป็นโรงงานช่างกลเป็นการชั่วคราว ในอาณาบริเวณ 600 ไร่เศษ ที่ถนนพระราม 4 คลองเตย

ใน พ.ศ. 2497 โรงงานยาสูบได้เปลี่ยนสังกัดจากกรมสรรพสามิตมา สังกัดกระทรวงการคลัง

ใน พ.ศ. 2501 ได้ย้ายศูนย์อำนวยการจากอาคารโรงงานช่างกลมา อยู่ที่ตึกอำนวยการซึ่งสร้างขึ้นใหม่ และใช้สถานที่นี้เป็นศูนย์อำนวยการกิจการยาสูบ มาจนทุกวันนี้

วัตถุประสงค์ของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

โรงงานยาสูบมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. ผลิตยาสูบออกจำหน่ายให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน ผู้บริโภคภายในประเทศ และส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ รักษามาตรฐานคุณภาพของยาสูบแต่ละตราให้ถูกต้องกับรสนิยมของผู้บริโภคอยู่เสมอ และพยายามหารายได้จากการประกอบอุตสาหกรรมยาสูบนำส่งรัฐให้มากที่สุด
2. ส่งเสริมการเพาะปลูกยาสูบพันธุ์ต่าง ๆ ให้ได้ปริมาณตามความต้องการและให้มีคุณภาพดีเพื่อใช้ในการผลิตยาสูบภายในประเทศ สนับสนุนให้มีการส่งใบยาไปจำหน่ายยังต่างประเทศซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้ราษฎรในท้องถิ่นต่าง ๆ มีรายได้เพิ่มขึ้น

นโยบายในการดำเนินงานของโรงงานยาสูบ

โรงงานยาสูบมีนโยบายในการดำเนินงานที่จะเพิ่มกำลังการผลิตบุหรี่ เพื่อสนองความต้องการของประชาชนให้เพียงพอเพื่อลดปริมาณการนำเข้าในบุหรี่ต่างประเทศโดยการพัฒนาค่าคุณภาพของบุหรี่ไทยให้ทัดเทียมกับของต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีนโยบายในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการผลิตตลอดจนปรับปรุงสภาพเครื่องจักร โรงงาน และกรรมวิธีการผลิต โดยพยายามใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบภายในประเทศให้มากที่สุด เพื่อเป็นการสงวนเงินตราต่างประเทศ สามารถสร้างงานในชนบทซึ่งเป็นการกระจายรายได้ของประชากรและลดความเคียบโตของกรุงเทพมหานครให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้ยังจัดให้มีการฝึกอบรมพนักงานเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพมากที่สุด

สถานที่ตั้งของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง มีสถานที่ตั้งสำนักงานใหญ่อยู่ใน บริเวณคลองเตยตั้งแตถนนพระรามสี่ คลองเตย กรุงเทพมหานคร ทิศเหนือจรคชอยนานาใต้ (สุขุมวิท 4) ทิศตะวันออกจรคชอยไผ่สิงห์โต ทิศตะวันตกจรคทางรถไฟสายของนนทบุรี มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 641 ไร่ มีโรงงานผลิตยาสูบ (บุหรี) และอาคารอื่น ๆ ตั้งอยู่ในบริเวณของที่ตั้งสำนักงานใหญ่ด้วย โรงงานผลิตยาสูบ (บุหรี) นี้มีทั้งสิ้น 3 โรงงานคือ โรงงานผลิตยาสูบ 3, โรงงานผลิตยาสูบ 4, โรงงานผลิตยาสูบ 5 ส่วนโรงงานผลิตยาสูบ 1 นั้น ตั้งอยู่ที่ถนนเจริญกรุง ตำบลวัดพระยาไกร ใกล้วัดราชสิงขร กรุงเทพฯ (โรงงานผลิตยาสูบ 2 ซึ่งเดิมตั้งอยู่ที่ตำบลสะพานเหลือง ถนนพระราม 4 ยุบเลิกไปพร้อมกับโรงงานผลิตยาสูบ 3 ในบริเวณคลองเตย)

ส่วนอาคารอื่น ๆ ที่อยู่ในบริเวณโรงงานยาสูบคลองเตย มีอาคารฝ่ายวิจัยโรงงานช่างกล โรงพิมพ์ โรงอบใบยา ส่วนการขนส่งและโกดังต่าง ๆ ของฝ่ายจัดหาและฝ่ายขาย

นอกจากโรงงานยาสูบจะมีโรงงานผลิตยาสูบและอาคารต่าง ๆ อยู่ในกรุงเทพมหานครแล้ว โรงงานยาสูบยังมีสำนักงานอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สำนักงานไรยาสูบภูมิภาค มีสำนักงานไรยาสูบอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ คือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปาง จังหวัดแพร่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดนครพนม จังหวัดหนองคายและจังหวัดขอนแก่น
2. สถานีทดลองของฝ่ายวิจัย ตั้งอยู่ที่แม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

จำนวนพนักงานและสวัสดิการ

โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง มีจำนวนพนักงานในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2524 จำนวนทั้งสิ้น 8,583 คน เป็นพนักงานชาย 5,854 คน พนักงานหญิง 2,729 คน โดยแบ่งเป็น

ก. พนักงานรายเดือน	2,930 คน
ข. พนักงานรายชั่วโมง	3,878 คน
ค. พนักงานรายวันชั่วคราว	23 คน
ง. พนักงานรายวันประจำ	1,752 คน

พนักงานยาสูบทุกคนจะได้รับสวัสดิการในค้ำต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ค้ำที่อยู่อาศัย มีโครงการจัดสรรที่ดินพร้อมบ้านที่อยู่อาศัย 3 โครงการ โดยมีผู้เช่าอยู่อาศัยเต็มโครงการแล้ว 2 โครงการ กำลังดำเนินการอยู่อีก 1 โครงการ
- ค้ำเงินกู้ มีการให้กู้เงินทุนสงเคราะห์เพื่อที่อยู่อาศัย การสงเคราะห์เหตุฉุกเฉิน การศึกษาบุตร และเพื่อจารีตประเพณีเช่นทำศพ แต่งงาน เป็นต้น
- ค้ำการรักษาพยาบาล มีโรงพยาบาลสำหรับพนักงานของโรงงานยาสูบเอง ขนาดสามารถรับคนไข้ 100 เตียง ให้การบริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแก่พนักงานและครอบครัว ซึ่งหมายถึงภรรยาหรือสามีตลอดจนบิดา มารดา บุตรธิดาของพนักงาน
- ค้ำการศึกษาบุตร ให้เงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียนบุตรถึงระดับอาชีวศึกษาและเงินทุนการศึกษาระดับปริญญาตรี เฉพาะบุคคลประมาณปีละ 60 บาท
- ค้ำทั่วไปเกี่ยวกับความเป็นอยู่ ให้เงินช่วยเหลือในการคลอดบุตร เงินช่วยเหลือบุตรและเงินช่วยเหลือพนักงานที่เสียชีวิตในหน้าที่ ฯลฯ

ตารางที่ 2.1
สถิติจำนวนพนักงาน

ปี	รวม	พนักงาน รายเดือน	พนักงาน รายชั่วโมง	พนักงานรายวัน ประจำ	พนักงานรายวัน ชั่วคราว
2514	9,128	2,910	3,524	1,438	1,256
2515	9,059	2,894	3,520	1,332	1,313
2516	9,229	2,866	3,520	1,281	1,562
2517	9,465	2,943	3,531	1,267	1,724
2518	9,361	2,882	3,514	1,311	1,654
2519	9,668	2,944	3,707	1,601	1,416
2520	9,906	2,941	3,969	1,738	1,258
2521	9,975	2,990	4,282	1,776	927
2522	9,922	2,971	4,106	1,840	1,005
2523	9,673	2,968	4,003	1,813	889
2524	8,583	2,930	3,878	1,752	23

ที่มา : โรงงานยาสูบ ฝ่ายกลาง กองสถิติ

006148

